Informatie en nazorg na de Bijlmerramp

Chronologisch overzicht van acties van overheden ongevallenonderzoekers en El Al

4 oktober 1992 tot en met de belangrijkste vervolgmaatregelen in 2025 | samengesteld 20 november 2026

Wat het overzicht laat zien

Vanaf de eerste uren na de ramp werden informatie, deskundig advies en onderzoeksresultaten uitgewisseld. Daarna volgden voortgangsbrieven, openbare technische toetsing, aanvullende vrachtcontroles, medische inventarisaties en nazorg. De stelling dat overheden, onderzoekers en El Al niets deden om vragen of ongerustheid te adresseren, is daarmee niet houdbaar. Evenmin volgt uit het aantal acties dat de communicatie steeds volledig, juist of overtuigend was.

De belangrijkste scheidslijn loopt tussen het uitvoeren van onderzoek, het openbaar maken van informatie en het daadwerkelijk herstellen van vertrouwen. Een technisch antwoord op een vraag over de ongevalsoorzaak beantwoordt niet vanzelf een medische of bestuurlijke vraag. Ook informatie die wel bij instanties aanwezig was, bereikte getroffenen niet altijd tijdig of begrijpelijk.

Leeswijzer

De tabel bevat 84 gedocumenteerde acties, maatregelen en samenhangende reeksen. De nadruk ligt op 1992–1999, met belangrijke medische vervolgacties en latere archiefmaatregelen. Het is een systematisch overzicht van de geraadpleegde bronnen, geen sluitende inventaris van iedere brief, bijeenkomst of lokaal contact sinds 1992. Sommige reeksen staan in één rij; het aantal rijen is daarom geen maat voor de totale inspanning.

De kolom Betekenis vermeldt het aantoonbare doel of de functie van een actie. Een veiligheids- of onderzoekshandeling is alleen opgenomen omdat zij onzekerheid kon verkleinen; daarmee wordt niet beweerd dat geruststelling het oorspronkelijke hoofddoel was. De kolom Beoordeling onderscheidt uitvoering, voornemen, beperkingen en bewezen effect. Waar geen effectmeting wordt genoemd, is niet vastgesteld dat de ongerustheid afnam.

E verwijst naar het rapport van de parlementaire enquête; R naar het eindrapport van de Raad voor de Luchtvaart. P verwijst naar oorspronkelijke documenten in de ontsluiting van Pruis, M naar contemporaine nieuwsberichten en K/A naar latere overheidsbronnen. Achterin staan de volledige verwijzingen en links. Een PIN is een vindnummer op de website, geen zelfstandig bewijs van de inhoud.

Chronologie 1 tot 6

4 oktober 1992 18.41 uur tot 4 op 5 oktober 1992 late avond en nacht

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
1. 4 oktober 1992 18.41 uur	Luchthavenbrandweer Schiphol	Meldt aan de Amsterdamse brandweer dat er geen goederen aan boord zijn die extra gevaarlijk kunnen zijn voor de brandweerlieden.	Operationele informatie over extra gevaren bij het blussen.	Uitgevoerd. Geen algemene verklaring dat er geen gevaarlijke stoffen of gezondheidsrisico's waren. Het brandrisico zelf bleef bestaan.	E §3.16.4
2. 4 oktober 1992 ca. 19.00–19.30 uur	Commissie van Overleg Schiphol en brandweer	Beoordeelt de beschikbare ladinginformatie; de boodschap dat de lading geen extra gevaar voor de rampbestrijding oplevert wordt via de brandweer doorgegeven.	Hulpdiensten informeren over de inzetveiligheid.	Uitgevoerd. Bij de overdracht ontstaat ook de te ruime formulering dat er geen gevaarlijke stoffen waren. Het rapport beschrijft uiteenlopende herinneringen aan de contacten.	E §§3.16.3–3.16.5; 4.4
3. 4 oktober 1992 19.30 uur tot 02.30 uur	RIVM, KNMI en milieuhygiënische coördinatiecentra	De RIVM-meetwagen wordt gealarmeerd en blijft beschikbaar. Een aanbod voor inzet wordt via coördinatiecentra doorgegeven, maar bereikt volgens de enquête de Amsterdamse beslissers niet. De wagen rukt niet uit.	Aanvullende meetcapaciteit beschikbaar stellen voor beoordeling van mogelijke gevaren.	Beschikbaarstelling, geen metingen ter plaatse. Dit is een gemiste mogelijkheid, niet een gerealiseerde geruststellingsactie. Of de inzet extra informatie had opgeleverd, is niet met zekerheid vast te stellen.	E §3.16.6
4. 4 oktober 1992 ca. 20.00 uur	J.N.J.M. van der Maat, Dangerous Goods Management, op telefonisch verzoek	Neemt de NOTOC door en beoordeelt de genoemde stoffen en hoeveelheden; verwacht geen bijkomende gevaren voor de brandbestrijding.	Deskundig advies aan de betrokken hulpverleningsketen.	Uitgevoerd. De opdrachtgever staat niet met zekerheid vast. Het gesprek ging volgens Van der Maat niet over langetermijngevolgen voor de volksgezondheid.	E §3.16.3
5. 4 oktober 1992 avond	El Al en Rijkspolitie Dienst Luchtvaart	El Al verstrekt vracht- en operationele papieren. Rechercheur Nix haalt kopieën op; ook onderhoudsgegevens en gewichts- en balansdocumenten worden overgebracht.	Onderzoekers feitelijke informatie over vliegtuig en lading geven.	Uitgevoerd. Dit was overdracht aan instanties, geen integrale openbare publicatie. De aanvankelijke documentenset bevatte niet alle onderliggende vrachtbrieven.	E §§4.1.2; 4.1.4
6. 4 op 5 oktober 1992 late avond en nacht	Chemische Adviesdienst Amsterdamse brandweer	Verricht metingen naar giftige gassen en dampen en steekproefsgewijs naar radioactiviteit. Er worden met de gebruikte methoden geen concentraties respectievelijk straling aangetoond.	Risico's voor hulpverleners beoordelen.	Uitgevoerd. Beperkte apparatuur, late meetmomenten en geen schriftelijke vastlegging van negatieve uitslagen beperken de bewijskracht achteraf.	E §3.16.6

Chronologie 7 tot 12

4 en 5 oktober 1992 tot 7 oktober 1992 en vervolgens

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
7. 4 en 5 oktober 1992	Gemeente Amsterdam en ministerie van Verkeer en Waterstaat	Organiseren persvoorlichting over de ramp. Aanvankelijk treedt LVB-voorlichter Knook op; na de persconferentie van 5 oktober neemt ministerievoorlichter De Waard de woordvoering over.	Pers en publiek informeren over de situatie en het onderzoek.	Uitgevoerd. De enquêtecommissie beoordeelt de organisatie en latere communicatie kritisch. Een persconferentie bewijst op zichzelf geen succesvolle geruststelling.	E §§2.5.13; 3.2.1
8. Vanaf 5 oktober 1992	BVO, RLD en internationale onderzoekspartijen, waaronder El Al	Organiseren technisch onderzoek, verzamelen wrakstukken en gegevens en werken met buitenlandse autoriteiten, fabrikanten en deskundigen samen.	De oorzaak vaststellen en herhaling voorkomen; feitelijke basis voor uitleg bieden.	Uitgevoerd. Het primaire doel was luchtvaartveiligheid. Dit was geen onderzoek naar alle maatschappelijke en medische gevolgen van de ramp.	E §§2.5.2–2.5.7; R inleiding
9. 5 oktober 1992	RLD, Verstappen en Van der Maat namens DGM	Controleren beschikbare ladingpapieren op mogelijke samenhang met het ongeval en de regels voor gevaarlijke stoffen. Ook gewicht en zwaartepunt worden gecontroleerd.	Mogelijke oorzaken en overtredingen onderzoeken.	Uitgevoerd. Niet alle onderliggende documenten waren aanwezig. De bevindingen rechtvaardigen geen uitspraak dat elk detail van iedere zending toen bekend was.	E §4.1.4
10. 7 oktober 1992	RLD en gemeente Amsterdam	De RLD legt het tijdelijke vliegverbod boven de Bijlmermeer formeel vast in een beschikking. Het beleidscentrum onderhoudt hierover contact met de RLD.	Rust en bescherming rond het getroffen gebied ondersteunen.	Uitgevoerd. Het enquêterapport vermeldt het verbod, maar niet dat daarmee de latere angst voor overvliegende toestellen verdween.	E §§3.2.1; 3.5.8
11. 7 oktober 1992 en dagen daarna	KLM, stralingsdeskundige en medewerkers in Hangar 8	Na herkenning van uraniumcontragewichten volgen metingen, een opgehangen veiligheidsinstructie, gebruik van werkkleding en handschoenen en opslag van gevonden gewichten in speciale vaten.	Blootstelling tijdens het wrakonderzoek beperken.	Uitgevoerd. De KLM-instructie gold voor eigen personeel. Informatie bereikte de hulpverleners op de rampplek en het beleidscentrum niet voldoende.	E §§3.18.1–3.18.2; 3.20.4
12. 7 oktober 1992 en vervolgens	Onderzoeksteam, Britse AAIB en Amerikaanse NTSB	De flight data recorder wordt gevonden. Na problemen in Farnborough worden bij de NTSB bruikbare vluchtgegevens uitgelezen en aan het onderzoeksteam geleverd.	Objectieve gegevens over vluchtverloop en motorseparatie veiligstellen.	Uitgevoerd. De beschikbaarheid van FDR-gegevens verkleinde onzekerheid, maar verving de ontbrekende cockpit voice recorder niet volledig.	E §§2.5.4; 3.18.2; P2

Chronologie 13 tot 18

7 oktober 1992 tot 9–22 oktober 1992 en voorjaar 1993

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
13. 7 oktober 1992	Wolleswinkel en RLD, briefing voor DG Weck	De briefingtekst legt feitenverzameling, hypothesetoetsing, organisatie en internationale deelname uit. Er wordt benadrukt dat hypotheses pas na onderzoek worden verworpen.	Uitleggen hoe het onderzoek werkt en waarom conclusies tijd kosten.	Briefingtekst aanwezig. Dit document bewijst de voorbereide inhoud, niet dat iedere passage letterlijk aan de pers is uitgesproken.	P1, PIN 19921007
14. Oktober 1992 geen exacte dag vastgesteld	Raad voor de Luchtvaart, vooronderzoeker en minister	Leggen werkafspraken vast over onafhankelijk onderzoek, rapportage aan de Raad, bijdragen van deelnemers en de verantwoordelijkheid van de minister voor middelen en aanbevelingen.	Vertrouwen in een zorgvuldig en onafhankelijk onderzoeksproces ondersteunen.	Institutionele waarborg. Geen afzonderlijke publiekscampagne. De enquêtecommissie constateert later toch spanningen door de bestuurlijke overgangssituatie.	P0, PIN 19921000; E §2.5.13
15. 12 oktober 1992	Ministerie van Verkeer en Waterstaat en Wolleswinkel	Vierde voortgangsbrief aan de Tweede Kamer, met eerste hoogte- en koersgrafieken uit de FDR. Meldt ook vervolgonderzoek naar vogelsporen en de motorophanging.	Kamer en via de Kamer het publiek inzicht geven in gegevens en onzekerheden.	Uitgevoerd. De brief bevat voorlopige bevindingen en maakt expliciet dat nader onderzoek nodig is.	P2, PIN 19921012
16. 14 oktober 1992	Minister I. Dales, Binnenlandse Zaken	Informeert de Tweede Kamer over de rampenbestrijding; beoordeelt de hulpverlening in Amsterdam als snel en adequaat.	Publieke verantwoording over het overheidsoptreden.	Uitgevoerd. Dit was de toenmalige bestuurlijke beoordeling, geen bewijs dat ieder onderdeel van de hulpverlening goed was verlopen.	E §3.2.1
17. 16 oktober 1992	Rijkspolitie Dienst Luchtvaart en coördinerend luchtvaartofficier van justitie	Ronden het oriënterende strafrechtelijke onderzoek af. Er blijken geen aanwijzingen voor opzet of schuld die verder strafrechtelijk onderzoek rechtvaardigen.	Nagaan of een strafbaar feit aan het ongeval ten grondslag lag.	Uitgevoerd. Een strafrechtelijke conclusie heeft een andere reikwijdte dan een volledig veiligheidsonderzoek of gezondheidsonderzoek.	E §4.1.4
18. 9–22 oktober 1992 en voorjaar 1993	Gemeente Amsterdam, politie en Rampen Identificatie Team	Maken lijsten met slachtoffers en vermisten bekend en actualiseren die. Identificatie, inclusief DNA-onderzoek, leidt tot vaststelling van 43 dodelijke slachtoffers.	Onzekerheid over vermisten en het aantal slachtoffers verminderen.	Uitgevoerd. Wisselende aantallen in de beginfase droegen ook bij aan onzekerheid. Later onderzoekt de enquête signalen van mogelijke extra slachtoffers opnieuw.	E §§3.2.1–3.2.2; 3.17

Chronologie 19 tot 24

Oktober 1992 en daarna tot 10 november 1992

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
19. Oktober 1992 en daarna	Gemeente Amsterdam, GG&GD, Riagg en betrokken organisaties	Richten opvang, informatie- en adviesvoorzieningen en een nazorgplan in. Materiële hulp wordt gekoppeld aan psychosociale zorg; mensen worden ook thuis benaderd.	Psychische schade beperken en praktische onzekerheid bij getroffenen verminderen.	Uitgevoerd. De eerste opvang verliep chaotisch. De inrichting van nazorg betekent niet dat alle betrokkenen werden bereikt.	E §§5.3.1–5.3.2
20. Oktober 1992–februari 1993	Riagg binnen de gemeentelijke nazorg	Organiseert veertien groepen met meertalige bijeenkomsten, onder meer in Nederlands, Engels en Papiamento, gericht op verwerking en het voorkomen van PTSS.	Getroffenen ondersteuning en uitleg bieden.	Uitgevoerd. Het betreft daadwerkelijk zorgaanbod. Het enquêterapport beschrijft geen meting waaruit blijkt dat hierdoor de algemene ongerustheid afnam.	E §5.3.2
21. Vanaf 18 oktober; rapport 24 november 1992	Vooronderzoeker, Luchtvaartpolitie, ECD en US Customs	Onderzoeken de gevonden vrachtbrief met “military ordnance equipment”. US Customs levert op 18 november documenten; ECD draagt op 24 november een rapport over. Geen strijd met Amerikaanse uitvoerregels vastgesteld.	De verdenking van illegale militaire lading onderzoeken.	Uitgevoerd. Het betrof bepaalde zendingen; niet alle vracht. Een vervolgonderzoek naar onderdeelnummers wordt aangeboden, maar niet doorgezet.	E §4.1.4
22. Oktober–november 1992 en later	BVO, RLD en ingeschakelde zoekdiensten	Doorzoeken wrakstukken in Hangar 8 en verschillende puin- en stortlocaties naar de CVR. Ook de vijver wordt leeggepompt. Er wordt een beloning van 10.000 gulden uitgeloofd.	De ontbrekende recorder vinden en onzekerheden over de cockpit verkleinen.	Uitgevoerd, zonder vondst. Het rapport noemt gebreken bij de eerste berging en zoekinstructies. Een zoekinspanning sluit verlies of fouten niet uit.	E §§2.5.4; 3.19.1
23. 2 november 1992 versie gedateerd 02-11	Wolleswinkel	Voortgangsrapport LI/DIR-92-191 beschrijft prioriteiten, de samenhang met het ongeval in Taiwan en de door drie deskundigen herkende vermoeiingsverschijnselen in een gevonden onderdeel.	Het onderzoek en de noodzaak van veiligheidsmaatregelen toelichten.	Rapport aanwezig. De tekst onderstreept dat nog maanden onderzoek nodig zijn. Het is geen definitief eindrapport.	P3, PIN 19921102
24. 10 november 1992	Politie en onderzoeksteam	Tonen de vermiste CVR via een politiebericht op televisie en roepen de hulp van het publiek in.	Vondsten stimuleren en zichtbaar maken dat naar de recorder wordt gezocht.	Uitgevoerd. De CVR wordt ook na deze oproep niet teruggevonden.	E §3.2.2

Chronologie 25 tot 30

Begin november 1992–juli 1993 tot 22 februari 1993

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
25. Begin november 1992–juli 1993	RLD, FAA, Boeing en El Al	Onderzoeken onderhoudsdocumentatie en inspectiepraktijk bij El Al. Müller beschrijft later een audit door Boeing en een beëdigde bevestiging door Eberhardt van 5 juli 1993; El Al levert eveneens beëdigde verklaringen.	Twijfels over uitgevoerd onderhoud toetsen en technische conclusies onderbouwen.	Controles en verklaringen beschreven in de brief van Müller. Dit waren aanvankelijk onderzoeksbijdragen, geen zelfstandige brede publieksvoorlichting.	P7, p. 3; R §3.1
26. November 1992–februari 1994	Boeing, FAA en internationaal onderzoeksteam	Ontwikkelen na bevindingen over motorophanging verdere verbeteringen aan breekpennen, inspecties en de ophangconstructie. Het eindrapport beschrijft de maatregelen en het voorgenomen modificatieprogramma.	Het risico op herhaling verminderen en de technische basis voor vliegveiligheid versterken.	Deels ontwikkeling en uitvoering, deels nog gepland in februari 1994. Geen bewijs dat alle toestellen toen al waren aangepast. Veiligheidsmaatregelen zijn geen effectmeting van publieke geruststelling.	R §2.7
27. 7 december 1992	Wolleswinkel en minister Maij-Weggen	Wolleswinkel protesteert per brief tegen bemoeienis met een voorgenomen persbriefing. De minister noemt timing, juridische vragen over banden en het eerst informeren van de Kamer als overwegingen.	Voorgenomen extra uitleg over de onderzoeksvoortgang.	Voornemen en conflict. Niet als gerealiseerde persvoorlichting geteld. Het voorval laat zien hoe beoogde openheid kon vastlopen.	E §2.5.13; PIN 19921207
28. 9 december 1992	Wolleswinkel	Stelt een voortgangsrapport op over technisch, operationeel en verkeersleidingstechnisch onderzoek. Beschrijft een animatie met FDR, radar en radioverkeer en een gecontroleerd transcript met toelichting.	Gesprekken in hun context presenteren en misverstanden voorkomen.	Document aanwezig; dit doel staat expliciet in de tekst. Het rapport meldt ook welke vragen door de ontbrekende CVR onbeantwoord kunnen blijven.	P4, PIN 19921209
29. 19 januari 1993	RLD, na een openbaarmakingsverzoek van advocaat Bakker Schut	Verstrekt de tekst van de laatste, via de open radiomicrofoon opgenomen cockpituitspraak. Een nieuwsbericht van 20 januari beschrijft de openbaarmaking door de advocaat op de vorige dag.	Toegang tot relevante communicatie geven na een beroep op openbaarheid.	Uitgevoerd volgens het contemporaine bericht. Het betreft een verkeersleidingsopname; de ontbrekende CVR is hiermee niet gevonden.	M1, gedrukte pp. 5–6
30. 22 februari 1993	KLM en COVRA	De eerder in Hangar 8 gevonden uraniumcontragewichten worden als radioactief afval naar COVRA afgevoerd.	Gevonden materiaal gecontroleerd afvoeren en blootstelling beperken.	Uitgevoerd. Veiligheidsmaatregel binnen het onderzoeksterrein; geen bewijs van een openbare mededeling aan bewoners op die datum.	E §3.18.2

Chronologie 31 tot 36

3 maart 1993 tot 4 oktober 1993

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
31. 3 maart 1993	Politie Amsterdam	Kondigt een intern onderzoek naar de kwaliteit van de communicatie tijdens de ramp aan. De uitkomsten moeten aanbevelingen over verbindingen en commandostructuren opleveren en in opleidingen worden gebruikt.	Leren van de ramp en gebrekkige informatie-uitwisseling verbeteren.	Onderzoek aangekondigd in een contemporain bericht. Dit bericht alleen bewijst de voltooiing en uitvoering van aanbevelingen niet.	M1, gedrukte p. 8
32. 8 maart 1993 rapportdatum	RLD en Bureau Berenschot	Evalueren het functioneren en de voorlichting van de RLD rond de ramp. Het enquêterapport verwijst naar deze evaluatie en een interne evaluatie van Verkeer en Waterstaat.	Communicatieproblemen herkennen en verbeteringen mogelijk maken.	Evaluatie uitgevoerd. De enquêtecommissie vraagt zich later af of aanbevelingen tot een adequate aanpassing hebben geleid.	E §2.5.13 en bijbehorende noot
33. 12 mei 1993 en september 1993	Omegam, Milieudienst Amsterdam en RLD	De NOTOC met gevaarlijke lading wordt als bijlage bij het bodemonderzoeksrapport opgenomen. Volgens de RLD-woordvoerder ligt die lijst sinds mei bij de milieudienst ter inzage.	Ladinginformatie betrekken bij milieuonderzoek en raadpleging mogelijk maken.	Gedocumenteerd in een contemporain bericht van 16 september. Dit is de lijst van bijzondere lading, niet hetzelfde als alle onderliggende vrachtbrieven.	M2, gedrukte pp. 11–12
34. 20 september 1993	Minister Maij-Weggen, Verkeer en Waterstaat	Beantwoordt vragen van Van Gijzel met een ladingoverzicht en uitleg over informatie aan de brandweer. Putters en Van der Maat controleren daarvoor opnieuw de beschikbare documenten.	Vragen over gevaarlijke lading en gevolgen voor de omgeving beantwoorden.	Uitgevoerd. De boodschap over geen bijzondere ladingrisico's was ruimer dan de oorspronkelijke blusvraag. De mededeling over geen radioactieve stoffen liet het uranium in de constructie buiten beeld.	E §§4.1.5; 3.16.2; 3.20.4
35. 22 september 1993	RLD, woordvoerder ministerie V&W en El Al	Een contemporain nieuwsbericht meldt dat iedereen de vrachtbrieven kan inzien. Volgens de woordvoerder wil de RLD daarmee ongerustheid wegnemen. El Al heeft toestemming gegeven voor publicatie van doorgaans vertrouwelijke bedrijfsinformatie.	Expliciet genoemde poging om ongerustheid en de indruk van geheimhouding weg te nemen.	Aangekondigde inzage bevestigd in het bericht. Dit bewijst niet dat toen alle later gezochte house airwaybills aanwezig waren of dat iedereen de stukken daadwerkelijk heeft bekeken.	M2, gedrukte p. 12; PIN 20250730(2)
36. 4 oktober 1993	Wolleswinkel aan de Raad voor de Luchtvaart	Dient het rapport van vooronderzoek in bij de Raad. Het bevat de technische en operationele bevindingen voor toetsing door de Raad.	Een onderbouwde vaststelling van oorzaak en toedracht voorbereiden.	Uitgevoerd. Het vooronderzoeksrapport was vertrouwelijk; de indiening was dus geen integrale openbare publicatie.	R inleiding; E §2.5.1

Chronologie 37 tot 42

9 oktober 1993 tot 5 januari 1994 en begin 1994

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
37. 9 oktober 1993	Rijksverkeersinspectie, Kapel	Rapporteert over de gevaarlijke lading, de ICAO-voorschriften en de betekenis voor de brandbestrijding. De invloed wordt in verhouding tot de vliegtuigbrandstof zeer gering geacht.	Ladingrisico's deskundig toetsen.	Uitgevoerd. Dit is de toenmalige beoordeling op basis van documenten; geen meting van de feitelijke individuele blootstelling.	E §4.1.5
38. 12 oktober 1993	A.S. Keverling Buisman, ECN, op verzoek vanuit Zuidoost	Stelt de notitie Verarmd uranium-metaal wat is dat op. Legt materiaalgebruik, straling, chemische eigenschappen, oxidevorming en mogelijke inademing uit.	Het begrip uranium en de relevante risico's verduidelijken.	Document aanwezig. De notitie is geen medisch bevolkingsonderzoek en veronderstelt beperkte verspreiding. De aanwezigheid van uranium en de grootte van een blootstellingsrisico zijn verschillende vragen.	P5, PIN 19931012-01; E §3.20.4
39. 14 en 15 oktober 1993	Raad voor de Luchtvaart, Wolleswinkel en deskundigen, ook van El Al	Houden een openbare zitting in Den Haag. Wolleswinkel presenteert het vooronderzoek; deskundigen van onder meer Boeing, FAA, El Al, KLM en verkeersleiding worden gehoord.	Bevindingen openbaar bespreken en technisch toetsen.	Uitgevoerd. Openbare toetsing is belangrijk voor controleerbaarheid. De zitting behandelde de luchtvaarttechnische oorzaak, niet de volledige medische en bestuurlijke nasleep.	R inleiding; P6, PIN 19931014-01
40. 5 november 1993	Minister Alders, VROM	Beantwoordt Kamervragen over de uraniumcontragewichten en wijst op mogelijke gevaren van het inademen van uraniumoxide.	Uitleg over uranium en risico's geven.	Uitgevoerd. De genoemde hoeveelheden blijken later onjuist; maximumhoeveelheden en het gewicht van afvoervaten spelen daarbij een rol.	E §3.20.4
41. 15 december 1993	Omegam voor de Amsterdamse milieuketen	Onderzoekt de bodem in de Bijlmermeer op verarmd uraniumoxide. Volgens de chronologie van de enquête wordt geen verontreiniging daarmee gevonden.	Onderzoekbare milieuvragen over de rampplek beantwoorden.	Uitgevoerd. Een negatieve bodembevinding zegt niet automatisch iets over alle eerdere blootstelling of alle afgevoerde grond.	E §3.2.2
42. 5 januari 1994 en begin 1994	Stadsdeel Zuidoost en RLD	Zuidoost vraagt om een nieuwe controle van de vliegtuigrestanten bij Hangar 8. Bij de daaropvolgende zoektocht wordt nog een uraniumcontragewicht gevonden.	Meer duidelijkheid over zoekgeraakt uranium verkrijgen.	Uitgevoerd. Het enquêterapport bevat verschillende gewichtsopgaven; de nettoberekening in §3.20.2 is bepalend. De zoektocht omvatte niet alle stortlocaties.	E §§3.2.2; 3.20.2–3.20.3

Chronologie 43 tot 48

24 februari 1994 tot 28 oktober 1994

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
43. 24 februari 1994	Raad voor de Luchtvaart onder voorzitter Bodewes	Brengt het openbare eindrapport uit met feiten, analyses, waarschijnlijke oorzaak, kaarten, transcripties en veiligheidsaanbevelingen. Verklaart het motorverlies en de zeer beperkte bestuurbaarheid.	Een controleerbare verklaring en maatregelen tegen herhaling geven.	Uitgevoerd. Het rapport noemt ook tekortkomingen in ontwerp, certificering en inspecties. Het is geen algemene vrijwaring van alle betrokken organisaties.	R, vooral §§2–4; PIN 19921004(2) op website
44. 12 april 1994	GG&GD Amsterdam, Rengelink en Van Wijnen	Spreken met vijf bewoners over lichamelijke klachten; raadplegen vervolgens huisartsen en arbodiensten. Een breed medisch onderzoek wordt op dat moment niet zinvol geacht.	Klachten en mogelijke samenhang met de ramp beoordelen.	Gesprek en beperkte inventarisatie uitgevoerd. Bewoners ervoeren de afwijzing van verder onderzoek niet vanzelfsprekend als erkenning of geruststelling.	E §5.3.3
45. 16 juni 1994	Minister Maij-Weggen	Reageert op de brief van Carel Boer over lading en ballast. Meldt dat het technische onderzoek geen munitie aantoonde en dat de ECD de lijsten vóór vertrek zou hebben gecontroleerd.	Twijfels over lading en illegaal vervoer beantwoorden.	Uitgevoerd, deels onjuist. De beweerde controle vóór vertrek wordt op 28 oktober 1994 gecorrigeerd. Deze rij registreert de mededeling, niet de juistheid van elk onderdeel.	E §4.1.5; PIN 19940616
46. 30 juni–18 augustus 1994 tot april 1995	Stadsdeel Zuidoost, Milieudienst Amsterdam en uitvoerende milieubedrijven	Saneren de rampplek en directe omgeving. Bijna 7.200 ton vervuilde grond wordt afgevoerd; grondwater wordt opgepompt en gezuiverd. In april 1995 wordt het pompen met goedkeuring beëindigd.	Vastgestelde bodem- en grondwaterverontreiniging aanpakken.	Uitgevoerd en later geëvalueerd. De milieutoestand na sanering is een andere vraag dan eventuele blootstelling tijdens of kort na de ramp.	E §§3.21.4–3.21.5
47. 31 augustus 1994	GG&GD Amsterdam, Rengelink en Van Wijnen	Rapporteert de inventarisatie aan het stadsdeel. Geen aannemelijk verband vastgesteld tussen gemelde lichamelijke klachten en het ongeval; nader onderzoek wordt niet zinvol geacht.	Een inhoudelijk antwoord op gezondheidszorgen geven.	Uitgevoerd. Geen bevolkingsbreed epidemiologisch onderzoek. De enquêtecommissie oordeelt later kritisch over het uitblijven van vervolgonderzoek.	E §§5.3.3; 5.6.1; 5.11
48. 28 oktober 1994	Minister Jorritsma, Verkeer en Waterstaat	Corrigeert de brief van 16 juni: de ECD had de vrachtdocumenten niet vooraf gecontroleerd, maar na de ramp stukken opgevraagd.	Onjuiste informatie aan de Kamer herstellen.	Uitgevoerd. Een noodzakelijke correctie kan de feitelijke duidelijkheid vergroten en tegelijk nieuw wantrouwen oproepen. Een gemeten publiekseffect ontbreekt.	E §4.1.5

Chronologie 49 tot 54

1 november 1994 tot 17 september 1996

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
49. 1 november 1994	Minister Jorritsma, mede namens Binnenlandse Zaken en na overleg met VWS	Beantwoordt uraniumvragen en voegt ECN- en GG&GD-informatie bij. Een gezondheidsrisico voor omwonenden wordt onwaarschijnlijk geacht.	De risicobeoordeling met deskundigeninformatie onderbouwen.	Uitgevoerd. De toen opgegeven hoeveelheid uranium en de teruggevonden hoeveelheid worden later gecorrigeerd. De geruststelling kende dus feitelijke beperkingen.	E §§3.20.4; 5.3.4
50. 15 mei 1995	Minister Jorritsma	Beantwoordt vragen uit het overleg van 26 april over gewicht, lading en uranium. Licht toe dat het toestel onder het toegestane startgewicht bleef en dat lading niet de ongevalsoorzaak was.	Technische en politieke twijfel beantwoorden.	Uitgevoerd. Een juiste gewichtsberekening beantwoordt niet automatisch vragen over de precieze samenstelling van iedere consolidatiezending.	E §4.1.5; §3.20.4
51. 22 juni en 21 juli 1995	Minister Jorritsma en vaste Kamercommissie V&W	Minister verklaart zich bereid vracht- en beladingspapieren ter inzage te geven. Zegt ook toe de wens voor standaard epidemiologisch onderzoek bij collega's neer te leggen; brieven volgen op 21 juli.	Controle mogelijk maken en toekomstige gezondheidsnazorg verbeteren.	Toezeggingen en brieven gedocumenteerd. De brieven aan collega's bereiken volgens de enquête hun bestemming niet; dat onderdeel krijgt geen effectieve opvolging.	E §§4.1.5; 5.3.4
52. Januari–augustus 1996	RLD, Buitenlandse Zaken, Israëlische luchtvaartdienst en El Al	Vragen via directe en diplomatieke contacten aanvullende vrachtbrieven en ondertekende NOTOC's op. Op 7 juni rapporteert de minister over de voortgang en toegezegde medewerking van El Al.	Het dossier aanvullen en documentvragen beantwoorden.	Uitgevoerd. Herhaalde verzoeken en vertragingen zijn eveneens gedocumenteerd. Medewerking toezeggen is niet hetzelfde als alle gevraagde informatie leveren.	E §§4.1.5; 4.5
53. 28 augustus 1996	Minister Jorritsma en RLD, op basis van stukken van El Al	Sturen een pakket vrachtpapieren, ondertekende NOTOC's en manifesten naar de Tweede Kamer. Ook wordt de Raad om beoordeling gevraagd.	Kamercontrole en herbeoordeling van vragen over lading mogelijk maken.	Uitgevoerd. Het pakket bleek geen volledige set detailinformatie over alle house airwaybills; nieuwe controles volgden.	E §4.1.5
54. 17 september 1996	Rijksverkeersinspectie in opdracht van RLD	Vergelijkt documenten op consistentie. Signaleert ontbrekende stukken en verschillen in nummers, hoeveelheden en omschrijvingen; kan op die basis geen sluitende specificatie geven.	Onzekerheden systematisch onderzoeken.	Uitgevoerd. Een controle kan juist nieuwe onzekerheden aantonen. Dit was geen geruststellende eindverklaring.	E §§4.1.5; 4.5

Chronologie 55 tot 60

19 september 1996 en aansluitend tot 16 februari 1998

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
55. 19 september 1996 en aansluitend	Minister Jorritsma en Raad voor de Luchtvaart	Minister informeert de Kamer over documentverschillen en noemt ze vermoedelijk administratief. De Raad ziet geen aanleiding de technische oorzaak te herzien en bevestigt het oordeel over het gewicht.	De betekenis van nieuwe documenten voor bestaande conclusies uitleggen.	Uitgevoerd. Onderscheid nodig tussen een vastgestelde ongevalsoorzaak en resterende administratieve vragen. De RVI had voor de ladingdocumenten een beperktere zekerheid vastgesteld.	E §4.1.5
56. 13 december 1996	Openbaar Ministerie Haarlem en Luchtvaartpolitie	Delen de uitkomst van documentonderzoek naar aanleiding van Plettenbergs aangifte. Geen wezenlijk verschil tussen de vergeleken El Al-, RLD- en douanedossiers vastgesteld; geen verdere vervolging voorzien.	Verdenkingen van documentfraude onderzoeken.	Uitgevoerd. Overeenstemming tussen dossiers bewijst niet dat de feitelijke inhoud van elke doos onafhankelijk is gecontroleerd.	E §§4.1.5; 4.5
57. 12 september en 6 oktober 1997	Minister Jorritsma, RLD en betrokken ministeries	Beantwoorden nieuwe uraniumvragen met uitleg over de bekendheid, de vondst en eerdere risico-inschattingen.	Hernieuwde zorgen na berichtgeving beantwoorden.	Uitgevoerd. Volgens de enquête waren formuleringen over vondst en informatie aan ECN onvolledig of onjuist. Ook deze communicatie kon het vertrouwen schaden.	E §3.20.4
58. 25 september 1997	KLM	Sluit Hangar 8 na vaststelling van uraniumbesmetting voor onbevoegden af, beperkt toegang en organiseert bewaking.	Verdere blootstelling en onbevoegde toegang voorkomen.	Uitgevoerd. Een concrete beschermingsmaatregel, die de bestaande besmetting niet ontkent. Geen bewijs dat daarmee eerdere blootstelling werd opgehelderd.	E §3.18.3
59. 30 september 1997	Minister Borst, VWS	Zegt tijdens het vragenuur een inventariserend onderzoek naar gezondheidsklachten bij bewoners en hulpverleners toe.	Klachten zichtbaar maken en maatschappelijke zorgen beantwoorden.	Toezegging. De uitvoering begint pas in mei 1998; wachten op het vrachtinformatieonderzoek leidt tot vertraging.	E §§5.3.5; 5.7.1
60. 16 februari 1998	Minister Jorritsma	Stelt de Commissie Informatiestroom Luchtvrachtdocumentatie onder leiding van Hoekstra in.	Onafhankelijk laten nagaan hoe eerdere ladingonderzoeken en informatieverstrekking zijn verlopen.	Uitgevoerd. Het mandaat was geen zelfstandige vaststelling van de inhoud van alle vracht. Dat verschil werd niet steeds duidelijk begrepen.	E §4.6.1

Chronologie 61 tot 66

1 en 2 april 1998 tot 9 september 1998

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
61. 1 en 2 april 1998	Minister Borst, RIVM en Tweede Kamer	Minister licht toe waarom fecesmetingen geen bewijs van verhoogde blootstelling aan verarmd uranium vormen. Na debat zegt zij snelle start van het klachtenonderzoek en een centraal meldpunt toe.	Zorgen over uranium beantwoorden en toegang tot onderzoek organiseren.	Mededeling en toezegging uitgevoerd. Afwijzing van een meetinterpretatie betekent niet dat lichamelijke klachten daarmee zijn verklaard.	E §5.3.5
62. 1 mei en 3 juni 1998	AMC, in opdracht van de Inspectie voor de Gezondheidszorg	Start de klachteninventarisatie op 1 mei; opent het telefonische meldpunt op 3 juni. Benadert huisartsen, registreert klachten en verifieert diagnoses waar toestemming voor bestaat.	Luisteren naar betrokkenen en de aard en omvang van klachten onderzoeken.	Uitgevoerd. Registratie en dossiercontrole, aanvankelijk geen lichamelijk onderzoek. Dit onderscheid is van belang voor verwachtingen van deelnemers.	E §§5.3.5; 5.5.1
63. 25 mei en 3 juni 1998	El Al aan RLD en ministerie V&W	Levert aanvullende documentatie, waaronder onderliggende vrachtgegevens. De RLD onderzoekt wat nieuw is en wat al in eerdere dossiers zat.	Resterende vrachtvragen beantwoorden.	Uitgevoerd. Een aanzienlijk deel was al bekend; andere stukken voegden wel details toe. De aanvulling sloot het dossier nog niet volledig.	E §4.1.5
64. 15 juli 1998	Commissie Hoekstra en minister Jorritsma	Bieden en publiceren het rapport over de informatiestroom en eerdere vrachtcontroles, met een overzicht van aanwezige master en house airwaybills.	Publiek en Kamer inzicht geven in wat bekend was en wat ontbrak.	Uitgevoerd. Voor circa 34 ton ontbrak toen nog gedetailleerde informatie. Dat was geen vaststelling dat die hele hoeveelheid geheime of gevaarlijke vracht was.	E §§4.1.5; 4.6.1
65. 29 juli en augustus 1998	El Al en haar advocaat aan RLD	Overhandigen aanvullende house airwaybills en shippers declarations en sturen ontbrekende stukken en een consolidatiemanifest na. De resterende leemte in detailinformatie daalt van circa 34 naar ruim 20 ton.	De vracht in meer detail documenteren.	Uitgevoerd. Er resteerde een informatieleemte over deelzendingen, niet een onbekend totaalgewicht van het vliegtuig.	E §§4.1.5; 4.6.2
66. 9 september 1998	Minister Netelenbos, V&W	Stuurt een geordend vrachtdossier en reactie op Hoekstra aan de Kamer, met afschrift aan VWS. Geeft ook een nauwkeuriger uraniumbalans: 282 kilo aanwezig, 130 kilo teruggevonden.	Eerdere cijfers verbeteren en een controleerbaar overzicht geven.	Uitgevoerd. De brief benoemt ook de resterende onzekerheid: circa 20 ton zonder volledige detaildocumentatie en 152 kilo uranium niet gelokaliseerd.	E §§4.1.5; 4.6.2; 3.20.4

Chronologie 67 tot 72

30 september–2 oktober 1998 tot 25 februari–26 maart 1999 El Al op 5 maart

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
67. 30 september–2 oktober 1998	RLD, DGM, Prins Maurits Laboratorium, ECD en minister Borst	Verifiëren naar aanleiding van de DMMP-berichtgeving de stofeigenschappen en de status bij uitvoerregels. VWS geeft op 2 oktober informatie aan de Kamer over ladingrisico's, inclusief DMMP.	Het verschil tussen een stof, mogelijke toepassingen en een daadwerkelijk wapen verduidelijken.	Uitgevoerd. De registratie van deze raadplegingen bewijst geen publiekseffect. De uiteindelijke gezondheidsbeoordeling moet ook de brand en blootstelling omvatten.	E §4.1.5
68. Oktober 1998	RIVM, in opdracht van VWS	Publiceert Gezondheidsrisico's brand El Al-Boeing, rapport 609026002, met berekeningen over brandproducten en uranium en onderscheid tussen acute en chronische effecten.	Een wetenschappelijke grondslag voor risicocommunicatie geven.	Uitgevoerd. Model- en literatuuronderzoek, geen volledige reconstructie van ieders dosis. De enquête laat het onderzoek door DHV beoordelen en benoemt beperkingen.	E §§5.4.1–5.4.2; bron RIVM 609026002
69. Oktober 1998–april 1999	Tweede Kamer en parlementaire enquêtecommissie onder Theo Meijer	Onderzoeken de toedracht, berging, vracht, gezondheid en bestuurlijke afhandeling; nemen getuigenverklaringen af en laten aanvullende controles uitvoeren.	Openstaande vragen beantwoorden en verantwoording mogelijk maken.	Uitgevoerd. Waarheidsvinding en controle waren de formele taak. Openbare verhoren konden ook nieuwe onrust oproepen.	E hoofdstuk 1
70. Januari–maart 1999	AMC, Inspectie, minister Borst en gemeente Amsterdam	Publiceren tussenbevindingen, versnellen verificatie van mogelijke auto-immuunziekten en bereiden nader medisch onderzoek voor. Amsterdam schakelt KLM Arbo Services in; VWS bevestigt op 4 maart vergelijkbaar onderzoek voor bewoners en vrijwilligers.	Ernstige signalen beoordelen en toegang tot medisch onderzoek bieden.	Uitgevoerd en in voorbereiding. De enquête bekritiseert traag handelen. De huisartsenbrief van 31 maart noemt bovendien een onjuist aantal ziektegevallen.	E §§5.3.6–5.3.7; 5.7.3
71. 25 februari 1999	Voorzitter Müller, Raad voor de Luchtvaart	Licht per brief het wettelijke mandaat, het internationale party system en de controle van onderhoudsdocumentatie toe. Verwijst naar RLD/FAA-controles, de Boeing-audit en beëdigde verklaringen van El Al.	Volgens Müller onderbelichte aspecten van zijn verhoor uitleggen en twijfels over kwaliteitscontrole beantwoorden.	Brief inhoudelijk gecontroleerd. De beschreven controles zijn de onderbouwing van Müller; een brief aan de commissie bewijst geen brede publieke kennisname of instemming met zijn oordeel.	P7, pp. 1–3; PIN 19990225-04
72. 25 februari–26 maart 1999 El Al op 5 maart	ECD, enquêtecommissie, diplomatieke vertegenwoordigers en El Al	ECD onderzoekt bij Satin in New York de detailpapieren. El Al faciliteert contacten; directeur Mayer dringt op 5 maart bij Satin aan op afgifte van kopieën en verwijst naar de onrust in Nederland.	De resterende circa 20 ton in detail ophelderen.	Onderzoek en interventie uitgevoerd. De enquête krijgt veel aanvullende informatie; het rapport maakt ook resterende verschillen en grenzen van zekerheid zichtbaar.	E §§4.6.3–4.6.4

Chronologie 73 tot 78

1998–april 1999 tot 2001–2002 en tijdens het MOVB

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
73. 1998–april 1999	Enquêtecommissie, DHV en NRG	De commissie laat een second opinion over de RIVM-beoordeling uitvoeren en stofmonsters uit Hangar 8 analyseren. Onderzoeksresultaten worden bij het eindrapport beschikbaar gesteld.	Bestaande risicobeoordelingen onafhankelijk laten toetsen en onzekerheden over uranium nader onderzoeken.	Uitgevoerd. Uranium in stof wordt vastgesteld; voor de beoordeling van risico blijft de werkelijke blootstelling in het verleden een beperking.	E §§3.18.4; 5.4.1–5.4.3; bijlagen
74. 22 april 1999	Parlementaire enquêtecommissie	Publiceert Een beladen vlucht met bevindingen, antwoorden op theorieën, kritiek op instanties en aanbevelingen voor gezondheid, rampenbestrijding en informatievoorziening.	De onderzoeksresultaten toegankelijk maken en verbeteringen afdwingen.	Uitgevoerd. Het rapport bevat zowel weerleggingen als kritiek en onzekerheden. Het mag niet als een algemene verklaring van afwezigheid van risico's worden samengevat.	E, Kamerstuk 26 241 nr. 9
75. 9 december 1999 regeling 26 januari 2000	Kabinet en Stichting Hulpfonds Gedupeerden Bijlmerramp	Richten een hulpfonds op; publiceren de regeling en voeren een informatiecampagne voor aanvragen voor een financiële tegemoetkoming bij psychosociale problemen.	Erkenning en praktische ondersteuning bieden.	Uitgevoerd. Financiële nazorg, geen vaststelling van een specifieke chemische oorzaak van klachten.	K43 §7
76. Januari 2000–februari 2002 verslag 21 juni 2002	VWS, gemeente Amsterdam, politie, KLM en uitvoeringsorganisatie MOVB	Voeren individueel medisch onderzoek uit. In dit onderdeel worden 4.806 personen onderzocht en persoonlijk over de uitkomsten geïnformeerd; waar nodig volgt verwijzingsadvies.	Zorg bieden, vragen over de eigen gezondheid beantwoorden en ongerustheid verminderen.	Uitgevoerd. Dit individuele onderdeel was niet opgezet om op populatieniveau een oorzakelijk verband vast te stellen; daarvoor was afzonderlijk epidemiologisch onderzoek ingericht.	K43 §§1–2; K44
77. Vanaf 2000	VWS en Advies- en Behandelcentrum Nazorg Vliegramp Bijlmermeer, AMC en LUMC	Organiseren een kosteloos en laagdrempelig nazorgproject voor onder meer PTSS en lichamelijk onverklaarde klachten; huisartsen kunnen deelnemers doorverwijzen.	Aanhoudende klachten behandelen en het zorgaanbod bereikbaar maken.	Uitgevoerd. Het zorgaanbod erkent klachten; het is geen uitspraak dat klachten ingebeeld zijn of allemaal dezelfde oorzaak hebben.	K43 §6; K44
78. 2001–2002 en tijdens het MOVB	Projectorganisatie MOVB en uitvoerende artsen	Informeren via nieuwsbrieven en de website movb.nl. Deelnemers krijgen hun individuele rapport en een terugkomgesprek; met toestemming ontvangt ook de huisarts het verslag.	Informatie toegankelijk maken en persoonlijke vragen bespreken.	Uitgevoerd. Niet iedereen gebruikt het terugkomgesprek. Het bewonersdeel van het epidemiologisch onderzoek wordt wegens te geringe deelname beëindigd.	K43 inleiding en §§2–3; K44

Chronologie 79 tot 84

19 februari 2003 tot 29 augustus 2025

Datum	Door wie	Actie publicatie of mededeling	Betekenis voor vragen en ongerustheid	Beoordeling en beperking	Bron
79. 19 februari 2003	Staatssecretaris van VWS en onderzoekers MOVB	Bieden een tussenrapportage over het epidemiologische onderzoek onder professionele hulpverleners aan de Kamer aan.	Onderzoeken of gezondheidsverschillen met betrokkenheid bij de ramp samenhangen.	Uitgevoerd. De bevindingen moeten per uitkomstmaat worden gelezen. Het gestopte bewonersonderzoek wordt hiermee niet alsnog voltooid.	K45
80. Eind 2003–8 juli 2004	LUMC, vertrouwensarts, gemeente Amsterdam en VWS	Voeren bij twintig betrokkenen individuele FISH-tests uit. Uitslagen worden persoonlijk besproken; de minister meldt dat afwijkingen binnen het referentiegebied liggen.	Een specifieke resterende zorg over blootstelling nader onderzoeken.	Uitgevoerd. De minister ziet geen aanleiding voor vervolgactie. De uitslag van deze beperkte groep is geen bewijs dat niemand ooit aan enige schadelijke stof is blootgesteld.	K46, brief 8 juli 2004
81. 8 december 2004	Minister Hoogervorst en onderzoekers MOVB	Bieden de laatste onderzoeksrapporten en een publiekssamenvatting aan. Het effectonderzoek meldt aanvankelijke geruststelling na individueel onderzoek die binnen zes weken gedeeltelijk afneemt.	Resultaten openbaar verantwoorden en het daadwerkelijke effect op ongerustheid beoordelen.	Uitgevoerd. Dit is een van de weinige hier gevonden expliciete effectmetingen. Onderzoeksresultaten en blijvend vertrouwen bleken niet automatisch samen te vallen.	K47
82. 19 april 2024	Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding	Presenteert in Amsterdam Zuidoost Geen afgesloten hoofdstuk, na gesprekken met betrokkenen, deskundigen en journalisten. Adviseert ruimere toegang tot het Bijlmerramparchief.	Openbaarheid verbeteren en de behoefte aan controle en erkenning adresseren.	Advies uitgebracht. Geen nieuw technisch oorzakenonderzoek en geen bewijs dat alle eerder beperkte documenten geheimen over de oorzaak bevatten.	A1
83. 9 en 30 september 2024	Ministerie IenW, mede namens OCW, en Nationaal Archief	Maakt algemene inzage in 27 dossiers mogelijk; licht in de beleidsreactie de beoordeling, juridische beperkingen en mogelijkheid van kopiëren toe.	Drempels voor eigen bronnenonderzoek verlagen.	Uitgevoerd via inzagebesluit. Maak onderscheid tussen feitelijke toegang en formele opheffing van een archiefbeperking. Niet het volledige onderzoeksarchief wordt onbeperkt openbaar.	A2, Kamerstuk 22 861 nr. 48
84. 29 augustus 2025	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	Kondigt aan bij verzoeken om beperkte onderzoeksinformatie de belangenafweging door de OVV als onafhankelijke adviseur te willen laten uitvoeren; de minister blijft beslissen.	Transparantie en vertrouwen in de beoordeling van inzageverzoeken vergroten.	Beleidsvoornemen in deze brief. Niet gelijkstellen aan een op dat moment al volledig ingevoerde procedure of aan bewezen herstel van vertrouwen.	A3, Kamerstuk 22 861 nr. 51

Analyse van de aanpak

Er waren veel inhoudelijke acties

De combinatie van ladinginformatie op de rampavond, gespecialiseerde controles vanaf 5 oktober, FDR-uitlezing, schriftelijke voortgang, CVR-zoekacties en de openbare behandeling in 1993 en 1994 biedt een brede feitelijke basis. El Al was daarbij zowel informatieleverancier als deelnemer aan het technische onderzoek. Later leverde de maatschappij aanvullende vrachtpapieren en hielp zij bij het contact met de Amerikaanse expediteur. Dit weerspreekt een voorstelling van een volledig stilgevallen of uitsluitend gesloten onderzoeksproces. [E; R; P1–P4]

Het doel van luchtvaartonderzoek was herhaling voorkomen

De primaire taak van de vooronderzoeker en de Raad was de oorzaak onderzoeken en aanbevelingen voor veiligheid doen. Het rapport legde ernstige tekortkomingen in ontwerp, certificering en inspecties bloot. Juist zulke kritische bevindingen kunnen vertrouwen verdienen, ook wanneer ze niet geruststellend klinken. Medische nazorg, individuele blootstelling en bestuurlijke verantwoordelijkheid waren andere vragen en vereisten andere instanties. [R §§2–4; E §2.5.1]

Beschikbare informatie werd niet altijd gedeelde kennis

De melding van 18.41 uur betrof extra gevaren voor brandweerlieden. In de informatieketen werd dat soms een algemenere boodschap over afwezigheid van gevaarlijke stoffen. Ook het uranium was in onderzoekskringen eerder bekend dan bij bestuurders en hulpverleners. De relevante vraag is daarom niet alleen of een document bestond, maar ook wie het wanneer ontving en wat die persoon ervan kon begrijpen. [E §§3.16; 3.20.4]

Geruststellende mededelingen waren soms te ruim

De enquête noemt onjuiste of onvolledige informatie over uranium, onjuiste gewichtsopgaven en de later gecorrigeerde mededeling dat de ECD vóór vertrek controleerde. Zulke fouten mogen niet worden weggelaten uit een overzicht van geruststellingspogingen. Een correctie is noodzakelijk, maar neemt het effect van een eerdere stellige boodschap niet vanzelf weg. Dit is een interpretatie van het communicatieverloop, geen bewijs van opzet of een gecoördineerde doofpot. [E §§3.20.4; 4.1.5]

Een ladingdossier kende verschillende niveaus van volledigheid

Een manifest of NOTOC kon beschikbaar zijn terwijl onderliggende house airwaybills van consolidatiezendingen ontbraken. Daarom kunnen “er waren ladingpapieren” en “er ontbrak detailinformatie” beide waar zijn. Het technische onderzoek naar gewicht, brandveiligheid en oorzaak stelde andere eisen dan de latere politieke wens iedere deelzending in detail te identificeren. De groei van het dossier mag niet zonder meer worden vertaald in nieuw bewijs van gevaarlijke of illegale vracht. [E §§4.1; 4.2; 4.6]

De medische route kwam later en had eigen beperkingen

Na vroege psychosociale nazorg volgde in 1994 een beperkte inventarisatie. Een systematische klachteninventarisatie kwam in 1998 op gang; het brede individuele medische onderzoek begon in 2000. De enquête bekritiseerde de tussenliggende vertraging. Individueel onderzoek, klachtenregistratie, blootstellingsberekening en epidemiologie beantwoorden verschillende vragen. Het beëindigde bewonersdeel van de epidemiologie blijft een beperking. [E hoofdstuk 5; K43–K45]

Onderzoeksresultaten herstellen vertrouwen niet automatisch

Voor veel vroegere acties ontbreekt in de geraadpleegde bronnen een afzonderlijke effectmeting. Voor het latere MOVB werd geruststelling wel onderzocht. De minister meldde in december 2004 dat een aanvankelijk geruststellend effect binnen zes weken gedeeltelijk verdween. Dit ondersteunt de conclusie dat betrouwbare informatie nodig is, maar niet altijd voldoende voor duurzaam vertrouwen. Erkenning, een aanspreekpunt, persoonlijke uitleg en bereikbare zorg zijn eveneens van belang. [K47]

Openbaarheid blijft een zelfstandige vervolgopgave

De archiefmaatregelen vanaf 2024 ondersteunen controle van vroegere beweringen en geven betrokkenen meer gelegenheid zelf documenten te bekijken. Zij zijn een reactie op een informatiebehoefte die ook na technische en medische rapporten bleef bestaan. Ruimere toegang is geen bewijs dat de ongevalsoorzaak opnieuw openligt, en de bescherming van bepaalde onderzoeksinformatie bewijst op zichzelf evenmin een doofpot. [A1–A3]

Eindoordeel

De meest verdedigbare conclusie is dat er aanzienlijke inspanningen zijn verricht om vragen te beantwoorden, risico’s te beheersen en onzekerheid te verminderen, maar dat het geheel geen tijdige, samenhangende en doorlopend begrijpelijke informatievoorziening voor alle betrokkenen vormde. Het historische oordeel moet daarom per actie worden onderbouwd: wat werd gedaan, met welke kennis, voor wie en met welke beperkingen. Een algemene vrijspraak of algemene beschuldiging doet onvoldoende recht aan deze chronologie.

Bronnen en controleerbaarheid

Datums in de tabel zijn waar mogelijk de datum van de handeling of de brief. De datum waarop een Kamerstuk online is gepubliceerd kan later liggen en staat zo nodig in de bronbeschrijving. Bij een reeks of onzekere datering is geen precieze dag ingevuld. De chronologie en beoordelingen uit de parlementaire enquête worden als bevindingen van die commissie gebruikt, niet als onfeilbare waarnemingen van iedere gebeurtenis.

De onderzoeksassistent van Pruis van 1 september 2026 is gebruikt als toegang tot PIN-documenten. De oorspronkelijke stukken P1–P5 en P7 zijn inhoudelijk geraadpleegd, evenals de relevante contemporaine nieuwsberichten in M1 en M2. Gebeurtenissen en beperkingen zijn daarnaast gecontroleerd aan de officiële enquête en het luchtvaartongevallenrapport. Een nieuwsbericht bevestigt wat destijds werd meegedeeld; het bewijst niet automatisch dat iedere bewering in dat bericht inhoudelijk juist was. Het register is niet gebruikt als vervanging van de oorspronkelijke bronnen.

E Parlementaire Enquêtecommissie Vliegramp Bijlmermeer, Een beladen vlucht, Kamerstukken II 1998/99, 26 241, nr. 9, gepubliceerd 22 april 1999. De paragraafnummers in de tabel verwijzen naar dit rapport. Bron openen

R Raad voor de Luchtvaart, Aircraft Accident Report 92-11, El Al Flight 1862, 24 februari 1994. Officiële Engelstalige versie, beschikbaar bij de FAA. Bron openen

P0 Werkafspraken vooronderzoek Raad voor de Luchtvaart en minister, LI/DIR-92-203, oktober 1992 volgens het bronregister, zonder vastgestelde dag. PIN 19921000. Bron openen

P1 Wolleswinkel, Persbriefing 7 oktober 1992, LI/DIR-92-160. PIN 19921007. De faxvoorpagina bevat een afwijkende datum; de titel en inhoud identificeren de briefing. Bron openen

P2 Wolleswinkel, vierde brief aan de Tweede Kamer, LI/DIR-92-166, 12 oktober 1992 volgens de ontsluiting, met hoogte- en koersgrafieken. PIN 19921012. Bron openen

P3 Wolleswinkel, Voortgangsrapport Ongevallenonderzoek El Al, LI/DIR-92-191, versie gedateerd 2 november 1992, met aanduiding Uitgave 2. PIN 19921102. Bron openen

P4 Wolleswinkel, Voortgangsrapport El Al ongeval, LI/DIR-92-251, 9 december 1992. PIN 19921209. Bron openen

P5 A.S. Keverling Buisman, ECN, Verarmd uranium-metaal wat is dat, fax 12 oktober 1993. PIN 19931012-01. Bron openen

P6 Presentatie vooronderzoek door H.N. Wolleswinkel op 14 oktober 1993. De zitting en deelnemers zijn ook rechtstreeks vastgelegd in de inleiding van het RvdL-eindrapport. PIN 19931014-01. Bron openen

P7 Brief van de voorzitter van de Raad voor de Luchtvaart aan de enquêtecommissie, 25 februari 1999. PIN 19990225-04. Bron openen

M1 Compilatie contemporaine mediaberichten, deel 1, PIN 20250730(1). Geraadpleegde passages: 3 maart 1993 over politieonderzoek en 20 januari 1993 over openbaarmaking van de laatste cockpituitspraak. Het bestand bevat afdrukken met eigen paginanummers. Bron openen

M2 Compilatie contemporaine mediaberichten, deel 2, PIN 20250730(2), gedrukte pp. 11–12. Bericht 16 september 1993 over de NOTOC bij het milieurapport; bericht 22 september 1993 RLD ladingslijsten verongelukte El Al-Boeing voor iedereen ter inzage. Het laatste bericht noemt V&W, RLD en toestemming van El Al. Bron openen

K43 Minister Borst, voortgangsbrief MOVB en nazorg, 2 april 2002, Kamerstuk 26 241, nr. 43; publicatie 9 april 2002. Bron openen

K44 Minister Borst, verslag individueel medisch onderzoek, 21 juni 2002, Kamerstuk 26 241, nr. 44; publicatie 28 juni 2002. Bron openen

K45 Staatssecretaris VWS, tussenrapportage epidemiologisch onderzoek professionele hulpverleners, 19 februari 2003, Kamerstuk 26 241, nr. 45; publicatie 26 februari 2003. Bron openen

K46 Minister Hoogervorst, rapportage individuele FISH-test, 8 juli 2004, Kamerstuk 26 241, nr. 46; publicatie 19 juli 2004. Bron openen

K47 Minister Hoogervorst, laatste onderzoeksrapporten MOVB en publiekssamenvatting, 8 december 2004, Kamerstuk 26 241, nr. 47; publicatie 14 december 2004. Bron openen

A1 ACOI, Geen afgesloten hoofdstuk, advies en presentatie, 19 april 2024. Bron openen

A2 Minister IenW, beleidsreactie ACOI-rapport, 30 september 2024, Kamerstuk 22 861, nr. 48; bespreekt inzagebesluit met ingang van 9 september 2024. Bron openen

A3 Minister IenW, beleidsreactie ACOI-rapport aanbeveling 3, 29 augustus 2025, Kamerstuk 22 861, nr. 51; publicatie 2 september 2025. Bron openen

Afkortingen

BVO/BVOI: Bureau Vooronderzoek Ongevallen (en Incidenten). RLD: Rijksluchtvaartdienst. RVI: Rijksverkeersinspectie. RvdL: Raad voor de Luchtvaart. ECD: Economische Controledienst. DGM: Dangerous Goods Management. NOTOC: informatie aan de gezagvoerder over bijzondere, waaronder gevaarlijke, lading. FDR: flight data recorder. CVR: cockpit voice recorder. MOVB: Medisch Onderzoek Vliegramp Bijlmermeer. ACOI: Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding. OVV: Onderzoeksraad voor Veiligheid.